

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра природничо-математичних дисциплін та логопедії

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 2 курсу 231 групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Аксьонова Д.
Керівник к.п.н., доц. Саган О.В.
Рецензент к.п.н., доц. Коткова В.В.

Херсон 2020

	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА	
ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ	6
1.1.Теоретичний аналіз проблеми дослідження	6
1.2.Аналіз різних підходів до проблеми формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку	10
1.3. Аналіз цифрових засобів, що використовуються дітьми	16
1.4. Роль стейкхолдерів у формуванні цифрових навичок дітей	19
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ,ЗАСОБИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ	
ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДОШКІЛЬНИКІВ	25
2.1.Санітарно-гігієнічні вимоги до організації дітей	25
2.2. Співпраця з батьками як основа формування цифрового громадянства дітей	32
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	43
Додаток А. Конфіденційність та безпека Інтернету	43
Додаток Б. Довідка про перевірку на текстові збіги у Науковій Бібліотеці	47
Додаток В. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	48

ВСТУП

У сучасному світі відбувається четверта інформаційна революція і науковці більшості країн аналізують найближчі перспективи у галузі виробництва, науки, освіти. У документі, який має назву «Доповідь про розвиток людини», зазначається, що «опанування навичками, необхідними для ХХІ ст., має стати складовою процесу освіти протягом життя, спрямованою на критичне мислення, колаборативність, креативність і комунікативність».

Під час засідання і обговорення теми «Цифрова спільнота» у Брюсселі на рівні міністрів зазначалося, що однією з найважливіших умов для розвитку цифрового ринку будь-якої країни є розвиток цифрових навичок її громадян, оскільки це прямо чи опосередковано пов'язано з усіма галузями суспільства та економіки.

У всіх країнах ЄС помітно збільшився рівень участі дітей в Інтернеті. Діти віком до 8 років демонструють високий рівень використання Інтернету порівняно з цією ж віковою категорією ще 5 років тому. Дошкільники також виходять в Інтернет, і більшість дітей, які не досягли 2-х років у розвинених країнах, мають присутність в Інтернеті (або цифровий слід) через своїх батьків. Якщо цифрове залучення підлітків в Європі сьогодні добре відомо завдяки численним дослідженням та дослідницьким мережам – зокрема ЄС Kids Online – проблема розвитку цифрових навичок дітей дошкільного віку залишається маловивченою.

Перші роки дитинства є ключовими в розвитку цифрових компетенцій дітей, а також у формуванні здорового та збалансованого ставлення до цифрової сфери. Цифрова освіта та розвиток цифрової грамотності повинні розпочатися з раннього віку, коли діти починають використовувати цифрові технології у своєму повсякденному житті.

Дослідження, які проводяться вченими свідчать про те, що підвищення обізнаності серед батьків та найближчого оточення допоможе підвищити рівень цифрової грамотності дітей і гарантувати їм рівномірний старт у прагненні до цифрової компетентності на їхнє майбутнє.

На теренах української педагогіки, зокрема дошкільної, розробки стосуються інформатичної підготовки вихователів, аналізу програмних засобів для дітей дошкільного віку, санітарно-гігієнічних та ергономічних вимог щодо участі дітей у цифровому просторі. На жаль, спеціальних досліджень, присвячених формуванню цифрових компетентностей дітей дошкільного віку, немає. Що і зумовило вибір теми нашого випускного дослідження: **«Формування цифрових компетенцій дітей старшого дошкільного віку»**.

Метою роботи є аналіз нормативної бази, досвіду європейських країн і розробка методичних рекомендацій щодо формування цифрових компетенцій дошкільників.

Об'єктом дослідження є інформатична підготовка дітей дошкільного віку до життя у цифровому суспільстві.

Предметом дослідження є зміст, засоби і методи формування цифрових компетенцій дошкільників.

Завдання дослідження:

1. Аналіз досвіду європейських країн щодо формування цифрових компетенцій дошкільників навичок молодших громадян.
2. Аналіз нормативних документів щодо інформатичної складової дошкільної освіти.
3. Обґрунтувати складові цифрової компетентності дітей дошкільного віку.

4. Розробити методичні рекомендації для батьків та вихователів щодо змісту, методів і засобів формування цифрових компетенцій дошкільників.

Метами дослідження стали вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та періодики, передового досвіду; ретроспективний аналіз і синтез досліджуваного питання, систематизація зібраного матеріалу.

Апробація результатів дослідження: основні результати дослідження публікувалися в статті за темою дослідження, доповідалися на засіданні кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії Херсонського державного університету, на Регіональному науково-методичному семінарі «Формування дослідницьких компетентностей педагога».

Структура і обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

1.1. Теоретичний аналіз проблеми дослідження

Розглянемо дефініції досліджуваного питання.

У Рамці для розвитку та розуміння цифрової компетентності в Європі визначено цифрові компетенції як «сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того щоб людина могла використовувати ІКТ та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті. Компетенція у сфері цифрових технологій повинна сприйматися не лише як знання, що мають відношення до технічних навичок, а і як знання, більшою мірою зосереджені на когнітивних, соціальних та емоційних аспектах роботи і життя в цифровому середовищі. Цифрова компетентність – багатогранний еволюціонуючий процес, що постійно змінюється при появі нових технологій»[7].

Європейською спільнотою здійснено значну роботу щодо «створення потенціалу для цифрової трансформації освіти та навчання, зокрема для зміни вимог до навичок та компетентностей для громадян. Робота була зосереджена на розробці рамок цифрової компетентності для громадян (DigComp), для педагогів (DigCompEdu), для освітніх організацій (DigCompOrg) та для споживачів (DigCompConsumers). У 2016 р. була опублікована система підходів до відкритих вищих навчальних закладів (OpenEdu), а також рамка підприємницької компетентності (EntreComp). Додаткові дослідження європейською спільнотою були проведені в галузі обчислювального мислення (CompThink) та навчання аналітики і масового відкриття онлайн-курсів (MOOCs) (MOOCNowledge, MOOCs4inclusion). Важливий аспект –

приєднання рамки до системи Europass, що дає змогу тим, хто працевлаштовується та навчається, оцінювати власну цифрову компетентність і наводити результати цієї оцінки (приклад – блок компетентності, що присвячений оцінюванню даних, інформації та цифрового контенту). Зокрема, особа повинна вміти аналізувати, порівнювати та критично оцінювати достовірність і надійність джерел даних, інформації та цифровий контент; аналізувати, тлумачити та критично оцінювати дані, інформацію та цифровий контент»[7].

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки передбачає «здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій»[10].

На думку експертів, «в Україні не існує бачення та жодної державної ініціативи, програми, стратегічного документа, спрямованих на створення комплексної національної системи розвитку цифрової грамотності. Також на державному рівні відсутні інструменти моніторингу та оцінки цифрових компетенцій. Відсутність комплексної методології для проведення необхідних досліджень ситуації у сфері розвитку цифрових навичок і компетенцій унеможлиблює розробку методології вимірювання та впровадження незалежної сертифікації рівня цифрових навичок відповідно до потреб ринку праці. Методика збирання статистичних даних державними органами статистики є не дуже досконалою для проведення належного аналізу ситуації у сфері розвитку цифрових навичок і компетенцій. Таким чином, означена галузь є однією з найбільш неврегульованих у сфері гармонізації цифрових ринків» [11].

В аналітичній записці щодо формування людського капіталу в Україні вченими Національної академії державного управління при Президенті України підготовлено пропозиції щодо формування цифрових компетенцій на 2020 рік (табл.1.1).

Таблиця 1.1.

Пропозиції щодо формування цифрових компетенцій[22]

Розвиток цифрових компетенцій на регіональному рівні	<i>Пріоритетні компетенції</i> переходу до цифрової економіки повинні відповідати напрямам Програми розвитку цифрової економіки в регіонах, зокрема, це державне управління; цифрова інфраструктура; кадри і освіта; інформаційна безпека; “розумне місто”; цифрова охорона здоров’я. <i>Інституції:</i> міжрегіональні центри компетенцій: інформаційно-комунікаційні, підприємницькі, фінансові, робототехніка, проектне управління, програмна інженерія, програмування і програмне тестування; бізнес-аналітика і управління IT-проектами; управління основними даними (BigData), інформаційна безпека; штучний інтелект. <i>Підготовка педагогічних кадрів для розвитку цифрових компетенцій</i> курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників на тему “Методика використання сучасних ІКТ та цифрових технологій при організації цифрового навчання”. У рамках реалізації додаткових професійних програм організувати практичні семінари, наприклад: “Використання цифрових технологій в освітньому процесі”; “Дидактичні ігри з використанням цифрових технологій”, “Використання ІКТ та цифрових технологій в роботі з батьками” і т.ін. Створити науково-освітній консорціум “Цифрова економіка” на базі відомих університетів; Центр проривних досліджень “Цифрова медицина” на базі медичних університетів; Центри випереджаючої підготовки кадрів і центри цифрових компетенцій на базі організацій, що розвивають цифрові технології (регіональні Центри цифрових компетенцій)

Освіта та навчання – найкращі інвестиції у майбутнє України. Вони відіграють важливу роль у сприянні зростанню, інновацій та створенню робочих місць. Європейські системи освіти та навчання повинні давати людям перспективні знання, вміння та навички, необхідні для інновацій та процвітання. Вони також мають важливу роль у створенні європейської ідентичності, спираючись на загальні цінності та

культури. Освіта повинна допомогти молодим людям формулювати та брати участь, брати участь та формувати майбутнє Європи, яке характеризується демократією, солідарністю та включенням. Цифрова технологія збагачує навчання різноманітними способами та пропонує можливості навчання, які повинні бути доступними для всіх. Це відкриває доступ до великої кількості інформації та ресурсів.

Розуміння того, як люди взаємодіють з цифровими технологіями, є викликом для вчених, вчителів, політиків, батьків. По-перше, цифрового споживача та громадянина потрібно захистити від зловмисної реклами, відстеження в режимі онлайн, компаній, що їх обманюють, щоб вони розкривали більше про свою особисту інформацію, ніж вони хотіли б. По-друге, розуміння поведінки в Інтернеті призводить до кращого забезпечення цифровими державними послугами (наприклад, електронне здоров'я, електронне навчання та електронне урядування). І нарешті, цифрові продукти можуть використовуватися новими способами просування поведінки, що є в інтересах суспільства, наприклад, здоровим способом життя чи екологічно чистими звичками. І формування цифрових компетентностей з раннього віку стає першочерговим завданням суспільства і держави.

1.2. Аналіз різних підходів до проблеми формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку

Автори освітніх програм для дошкільників давно ввели в перелік ключових компетентностей – інформатичну(рис.1.1).

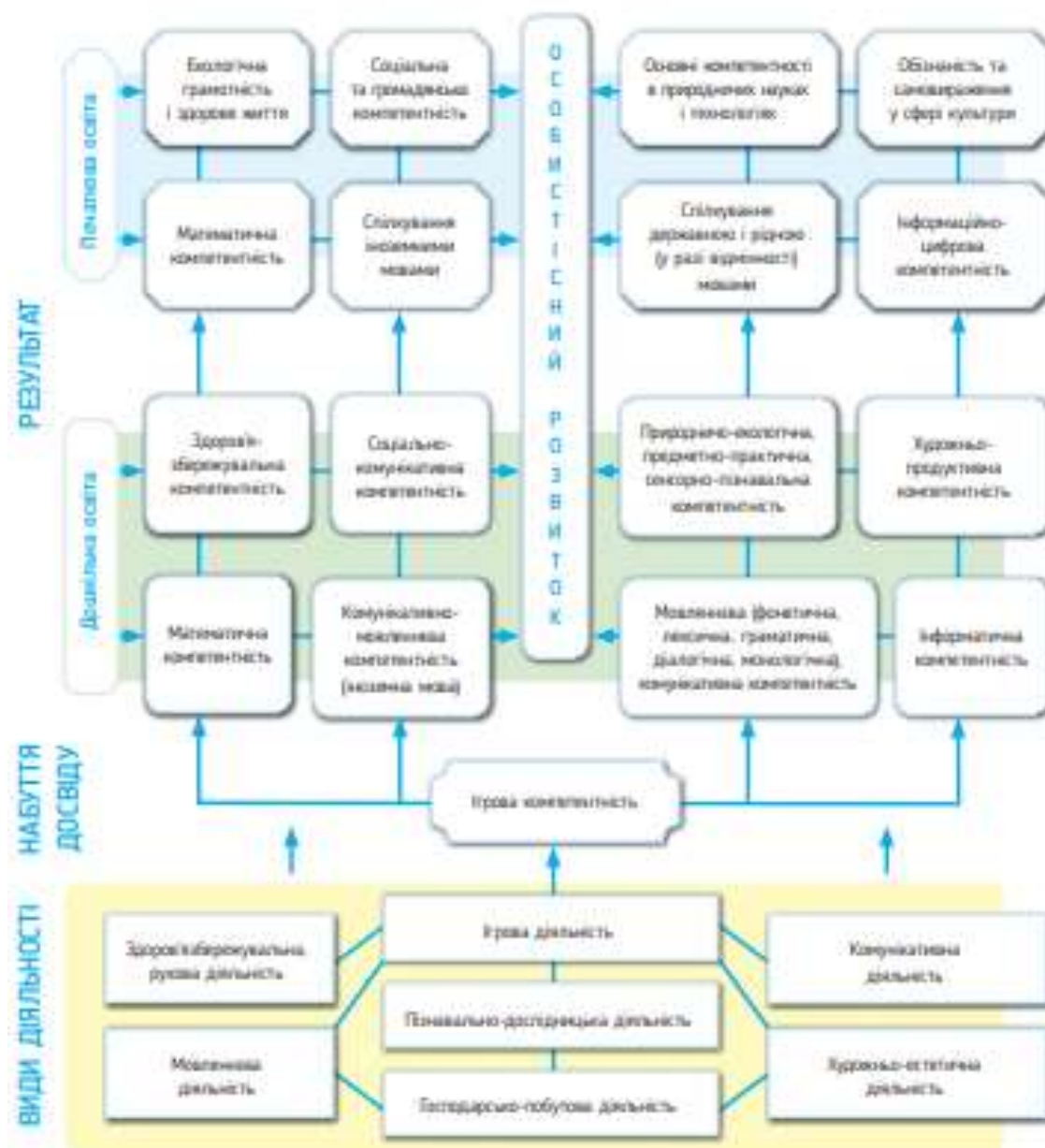

Рис.1.1.- Взаємозв'язок ключових компетентностей дітей дошкільного віку

Дослідження головного мозку доводять, що активне використання цифрових технологій викликає певні проблеми. Комп'ютери, смартфони, ігрові приставки і телебачення змінюють не лише життя, але й мозок, вищі психічні функції та особистість. Найбільший вплив інформаційного середовища відчувають діти дошкільного та молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей період вони тільки долучаються до культури і формують світогляд.

Використання комп'ютерних технологій в педагогічному процесі ЗДО позитивно впливає на становлення дитини-дошкільника. Тож комп'ютер має входити в життя молодого покоління через гру, конструювання, художню творчість та інші види символіко-моделювальної діяльності. Як показують дослідження Л.Венгера, Л.Виготського, П.Гальперіна, В.Давидова, М.Подд'якова, у дитини до п'яти років повністю розвивається символічна функція наочно-образного мислення, що є основним показником рівня розумового розвитку дитини в цьому віці. Тому, у дошкільних навчальних закладах комп'ютерні програми для ігор і занять використовуються з п'яти років. Основними завданнями для педагогів є: формування у дітей елементарних уявлень про комп'ютер як сучасний технічний засіб, можливостями його використання в різних сферах життя; озброєння початковими знаннями, вміннями та навичками самостійного володіння комп'ютером для ознайомлення з довкіллям, конструювання, малювання, експериментування тощо; сприяння розвитку передумов теоретичного мислення та інтересу до дій з комп'ютерною технікою. Використання комп'ютерних технологій активізує пізнавальну активність та розвиває самостійність, створює умови для продуктивної діяльності дитини, сприяє розвитку наочно-образного мислення дитини старшого дошкільного віку. Як показали дослідження, особливо успішно формуються за допомогою комп'ютерних технологій спеціальні якості

мислення – динамічні просторові уявлення, що розвивають символічні функції наочно-образного мислення.

Практика використання комп'ютера в дошкільному навчальному закладі показує, що у дитини, яка оволоділа елементарною комп'ютерною грамотою добре розвинуті уява, пам'ять, мислення.

Опановуючи комп'ютерні технології, у дитини формуються передумови теоретичного мислення, що характеризуються усвідомленим вибором способу дії для розв'язання поставленого завдання.

Відтак, слід стверджувати, що комп'ютер в дошкільному навчальному закладі можна розглядати як сучасний засіб діяльності дитини старшого дошкільного віку. Введення його у систему дидактичних засобів можна вважати істотним фактором збагачення інтелектуального, естетичного, морального і фізичного розвитку дитини, розвитку творчих здібностей та формування особистості. Ідея виховання молодого покоління підготовленого до роботи з комп'ютером – важлива перспективна як для розвитку суспільства в цілому, так і для покоління, що зростає.

У сучасну школу приходять «діти-глядачі», які звикли до сприйняття візуальної інформації і ускладнено розуміють усне мовлення [12]. Легше бачити, ніж чути, а значить, не розуміти дорослого. Діти з нестійкою увагою викликали занепокоєння і раніше, але їх кількість значно зросла і продовжує зростати в умовах цифрового суспільства.

Поява електронних середовищ комунікації деформує сприйняття і увагу дітей покоління Z (народжених після 2001 року).

Сучасні діти по-іншому сприймають та обробляють інформацію. Спостерігаємо перехід від однієї моделі мислення – лінійної, до іншої – мережевої, побудованої на візуальних образах. Пам'ять стає короткотривалою; різноманітні дані більш не треба запам'ятовувати, достатньо знати «шлях до них». Мислення стає кліповим. Мозок здатен обробляти інформацію невеликими порціями[12].

Зміна моделей поведінки відбувається з раннього дитинства. За результатами міжнародного проекту EU Kids Online, в Європі 80-90% дітей віком від 3-х до 9-ти років використовують інтернет. Кожна друга трирічна дитина користується планшетом або смартфоном. Приблизно половина дітей віком 2-6 років зареєстрована у дитячих соціальних мережах.

В Україні маємо ідентичну картину: інтернет і девайси стрімко завойовують дітей молодшого віку.

Маленькі діти, як правило, мають різноманітне та збалансоване життя, інтегруючи спорт, відкриті ігрові та творчі заходи, в яких цифрові дії відіграють лише одну роль. Тим не менш, вони є щоденними споживачами аудіовізуальних засобів масової інформації, розумного телебачення, відеота ігор через смартфони, планшети, приставки для відеоігор, ноутбук тарідше персональний комп'ютер.

Найбільш популярними є невеликі екрани, які враховують мобільність та мають цілодобову доступність, право власності та самостійність вибору та використання.

Діти вперше контактують із цифровими технологіями та екранами у ранньому віці (молодші ніж 2 роки), зазвичай через пристрої батьків. Маленькі діти дуже швидко навчаються взаємодії з цифровими пристроями, спостерігаючи за поведінкою дорослих та дітей старшого віку. Навіть якщо вони ще не оволоділи читанням та письмом, вони розробляють власні стратегії: автоматичне завершення, розпізнавання голосу, розпізнавання зображень. Роблячи це, більшу частину часу вони проходять індивідуально та самостійно шляхом проб і помилок, що не звільняє від ризиків, але вони також розвивають навички та ечасто більш обізнані, ніж усвідомлюють їх батьки. Насправді, здається, що діти досить вправно інтуїтивно вчаться використовувати цифрові присторої; проте допомога та керівництво з боку дорослих робить цей процес керованим і усвідомленим.

Для маленьких дітей цифрові технології корисні для чотирьох основних цілей:

1. *Дозвілля та розваги*: в основному цифрові технології, відео та ігри є для них найпростішим рішенням проти нудьги.
2. *Інформація та навчання*: діти також використовують пошукові системи для отримання інформації або для здобуття знань. Для живлення їхніх інтересів, їх фантазії та творчості, хоча це використання частіше заохочується батьками. Крім того, можливості дізнатися, що цифрові технології можуть запропонувати дітям, є більш конкретними для батьків у цьому випадку.
3. *Творення*: деякі діти є творцями цифрових технологій. Усі вони поділяють інтерес до цієї форми висловлювання, і з задоволенням малюють, конструюють у цифрових середовищах. Деякі діти творять цифровий контент, переважно малюнки та картини, малюнки та відео та об'єкти, створені у віртуальному світі. Багато з цих дітей користуються, за допомогою батьків, програмами, що вчать малювати. Цікаво зазначити, що ця діяльність більш популярна серед дітей віком від 4 до 5 років.
4. *Комунікація*: більшість опитаних дітей, близько 6 років, вже є учасниками соціальних мереж. Для більшості з них саме батьки запросили їх долучитися до спілкування у чатах сім'ї і, як правило, комунікують під наглядом батьків. Однак збільшується кількість маленьких дітей, які приймають соціальні мережі для взаємодії з однолітками та з онлайн-групами. Деякі батьки опосередковують та супроводжують своїх дітей у цьому користуванні, але інші не дуже знають про підводні камені і залишають своїх дітей вільно вивчати інструменти. Деякі діти використовують цифрові технології як комунікаційний інструмент і це часто фактично входить у схеми спілкування сім'ї. Як правило, діти, які мають деяких членів сім'ї за

кордоном, знають засоби зв'язку, такі як Skype або FaceTime, і деякі з них здатні використовувати їх автономно.

По всій Європі маленькі діти навчаються взаємодіяти з цифровими технологіями та будувати свої цифрові навички та компетенції переважно в домашньому контексті, під впливом:

- (1) цифрових пристроїв, до яких вони мають доступ;
- (2) власних інтересів та потреб;
- (3) рівня та типології підтримки та залучення, які вони можуть отримати від їхніх батьків.

Вибір батьків щодо їх медіаційних підходів та стратегій – більш відкритий і вседозволений, більш обмежувальний і контролюючий; більш прихильний і вимогливий чи ні – залежить від власного сприйняття, поглядів та ставлення до цифрових технологій. Вони залежать від їх знань та досвіду та рівня проникнення та прийняття цифрових технологій у суспільстві, в якому вони живуть, та соціальних норм соціальних груп, до яких вони належать. Чим позитивніше їх сприйняття, тим більш схильні батьки активно підтримувати цифрову діяльність дітей.

Умови, що сприяють розвитку цифрових компетенцій у дітей раннього віку можуть сильно відрізнятись у різних родинах, і у різних дітей. Однак загалом маленькі діти мало усвідомлюють ризики, пов'язані з використанням цифрових технологій. Їм не вистачає знань та досвіду використання інструментів, якими вони користуються щодня, такими як Інтернет, Wi-Fi або соціальні мережі.

У зв'язку з цим, виникає об'єктивна необхідність цілеспрямованої та систематичної взаємодії батьків та закладів дошкільної освіти для розвитку цифрової грамотності дітей.

1.3. Аналіз цифрових засобів, що використовуються дітьми

Телевізор все ще залишається в центрі улюблених дітьми активних засобів та найбільшим загальним екраном, що присутній у всіх сім'ях. Навіть незважаючи на те, що телевізор здавався програшним через деякі медіа-переваги за останні роки порівняно з мобільними пристроями, особливо планшетами, розумні телевізори (smart TV) отримують переваги завдяки більш інтерактивній, диверсифікованій та персоналізованій пропозиції.

Планшет – найпопулярніший пристрій серед дітей для перегляду в основному в Інтернеті відео та ігор, але також малює, відтворює музику, шукає інформацію. Розмір його екрану, його портативність та простота використання завдяки технології сенсорного екрану робить його основним засобом для дитячого використання. Він все більше приймається у всіх країнах як спільний «сімейний» пристрій, а іноді і як індивідуальна власність дитини.

Смартфони можна вважати універсальним пристроєм завдяки їх дешевій вартості порівняно з іншими категоріями цифрових пристроїв таширокою універсальністю використання. Батьки зазвичай вважають це своєю приватною власністю, доступною для дітей за певних обставин, перетворюючи його на пристрій «SOS», коли необхідно відволікти дитину.

Ігрові приставки, ноутбуки та комп'ютери також можуть бути присутніми в домашньому господарстві. Їх використання більш обмежене і регулюється з дозволу батьків, особливо коли використовується для ігрових дій.

Ноутбуки та персональні комп'ютери найчастіше вважаються власністю батьків – часто пов'язані з професійною діяльністю – і важко дістаються дітям. Вони також рідко використовуються маленькими дітьми, якщо комп'ютер або ноутбук не надають єдину цифрову

технологію доступу в домашньому господарстві. Старші діти частіше використовують їх разом з батьками як підтримку для виконання їх домашніх завдань, особливо на вимогу школи.

Важливо зазначити, що функція, можлива діяльність, яку пропонує пристрій, здається важливішою, ніж сам пристрій, навіть якщо діти висловлюються звичайно, вони віддають перевагу портативному пристрою та сенсорному екрану, коли мають доступ до нього.

Пристрої спільного використання, які не налаштовані для дітей молодшого віку, в першу чергу не використовуються, оскільки збільшується ризик проблемного досвіду із спливаючими вікнами та покупками додатків у дітей.

Аналіз та узагальнення досвіду дозволяє розмежувати щонайменше три типи доступу до відеоігор серед дітей раннього віку:

(1) епізодичний доступ, в основному розпочатий самими батьками на самотійному пристрої, коли вони потребують від своїх дітей спокійної і безпечної діяльності або вдома (наприклад, під час приготування вечері), або під час очікування чи в стресові часи під час подорожі або перед медичним візитом;

(2) звичайний доступ, передбачений щотижневим розпорядком дитини, (до або після садка або під час вихідних), особливо якщо дитині належить ігровий пристрій);

(3) сімейний доступ, коли відеоігри є традиційною сімейною культурою або сімейною діяльністю.

Ця типологія доступу, тип пристрою та відповідний стиль батьківського посередництва формує різні враження від відеоігор.

Хоча навички пошуку дітей досить обмежені, через обмежені навички читання та письма, деякі діти вдало знаходять ігри, фото чи відео на веб-сайтах на основі розпізнавання зображень, зазвичай за допомогою функції автозаповнення деяких пошукових систем і платформи та / або пошукової системи на основі розпізнавання голосу.

Однак цей процес проб і помилок не обходиться без ризиків зіткнення з комерційним або невідповідним змістом. Їх знання про поняття «Інтернет» в основному зосереджені на тому, чи мають вони доступ до Wi-Fi та тому чи можуть вони використовувати програми або дивитися відео, які їм подобаються. Так, Інтернет – це не конкретна концепція для дітей у навчанні. Вони «Переглядають мережу» для пошуку інформації про їхні симпатії чи інтереси, але ці практики у більшості випадків відбуваються поза батьківським контролем. Діти в цьому віці переймаються цифровим світом як належне.

Вони знають, що ігри, в які їм подобається грати, музику, яку вони люблять слухати або фільми, які вони люблять дивитись, є «там» (в Інтернеті) і вони знають, що їм потрібно зробити, щоб дістатися до них (увімкнути їх на пристрої, натиснути на відповідну іконку).

Більшість дітей у вибірці можуть розрізнити онлайн-вміст і вміст, що зберігається на пристрої. Дуже маленькі діти не обов'язково здатні зробити це розрізнення і тому не знають, що інформація надходить з веб-сайтів а не від самого пристрою. Цей момент важливо підкреслити оскільки маленькі діти слабо усвідомлюють можливість та підводні камені використання підключеного до Інтернету пристрою.

Вони використовують, але не є досвідченими користувачами, і можуть бути охарактеризовані як незалежні користувачі з обмеженим колом навичок. Більше того, дослідники зауважили, що ці діти не обов'язково здатні «експортувати» свої вміння з одного пристрою на інший. Наприклад, якщо дитина знає, як отримати доступ до своєї улюбленої гри чи відео на певному пристрої, яким вона звикла користуватися, вона не обов'язково буде знати, як отримати доступ до того ж самого вмісту на іншому пристрої. Навіть серед дуже активних користувачів спектр навичок значно відрізняється.

1.4. Роль стейкхолдерів у формуванні цифрових навичок дітей

Заклади освіти мають великий вплив на набуття цифрових компетенцій, включаючи творчість, через інтеграцію цифрових технологій як активних засобів навчання. Розвиток цифрової грамотності з раннього віку у ЗДО також допоможе підвищити обізнаність з питань безпеки, а також формувати критичне мислення та стійкість у цифровому контексті. Нарешті, осмислена інтеграція цифрових технологій у дидактику впливає на позитивне сприйняття батьками цифрових технологій як інструменту навчання та збільшує підтримку батьків у придбанні цифрових навичок, корисних для цифрового майбутнього.

Дійсно, все частіше батьки вважають, що знайомство з цифровими технологіями та розвиток цифрових навичок є необхідними у вихованні своїх дітей. Вони очікують, що заклади освіти відіграють ключову роль у цифровій культурі нових поколінь.

Розробка практичних матеріалів для батьків, щоб підтримати їхні стратегії посередництва з моменту, коли їхні діти дуже маленькі (дитячий садок), є ключовим для того, щоб орієнтувати їх на розробку стратегій цифрового посередництва для збільшення вигоди від цифрової діяльності.

Професійні діячі повинні бути серед цільових груп служб та кампаній, оскільки батьки вважають їх експертами (педіатри, психологи, медсестри, вихователі, вчителі ...), і зазвичай вони звертаються за допомогою та підтримкою до них.

Служби та інформаційні кампанії повинні приділяти особливу увагу вразливим сім'ям, тобто з меншою доступністю часу та / або ресурсів, зокрема самотнім сім'ям, які мають нижчий соціально-економічний статус, оскільки їм не вистачає часу і компетенції, а іноді і ресурсів для цифрового посередництва своїх дітей.

Підтримка батьків з боку професіоналів сприятиме розвитку гармонізованої цифрової культури на європейському рівні; зменшенню цифрових прогалів; покращенню цифрової творчості; підвищенню обізнаності та формуванню критичного мислення.

Як діти до 8 років займаються цифровими технологіями? Як сприймають їх різні члени сім'ї? Те, як батьки управляють цифровими носіями інформації залежить від більш загальних норм і практики виховання батьків. Однією з найпоширеніших моделей батьківського стилю в наш час є матриця запропонована Valcke et al. (2010 р.), яка стосується батьківського посередництва в опануванні дітьми цифровими технологіями в цілому стилі виховання, заснована на Баумрінді та інші роботах (наприклад, Baumrind, 1991).

Автори визначили дві осі батьківського посередництва щодо використання Інтернету (рис.1.2).

1. Авторитетний: батьки встановлюють чіткі правила і пояснюють їх по порядку; виховують відповідальну поведінку і саморегуляцію; найбільш загальним правилом є встановлення конкретного проміжку часу для використання цифрового засобу масової інформації; але вони також можуть розглянути зміст та контекст.

2. Авторитарна: батьки встановлюють правила без пояснень, вони не йдуть на відкритий діалог і нав'язують своє сприйняття та погляди щодо цифрових носіїв інформації.

3. Вседозволене: батьки не ставлять явні обмеження, але періодично слідкують за ними та домовляються з дітьми, рідко керуючи та навчаючи, але швидше реагуючи на запити дітей.

4. Laissez-faire: батьки не контролюють і не займаються дітьми, вони взагалі не заважають.

Parenting style and mediation strategies in relation to the parents' perceptions of digital technology, based on Valcke et al. (2010).

Source: European Commission

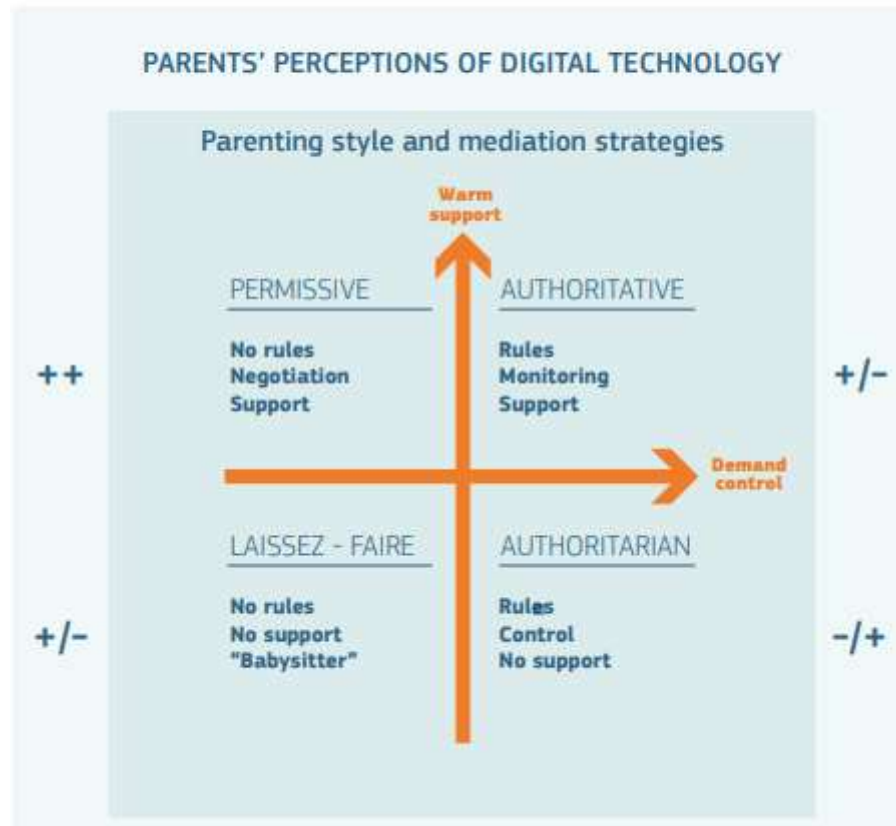

Рис.1.2.- Батьківський вплив на використання дітьми цифрових технологій[23]

Посилаючись на цей аналіз стилів батьківства, вчені показують, що авторитетні батьки схильні поєднувати медіацію стратегії – включаючи активне посередництво, соціальні обмеження та технічні обмеження – все частіше, ніж інших батьків.

Сім'ї, які прийняли авторитетний стиль медіації, стурбовані питаннями контролю за якістю додатків, встановлених дітьми, час їх використання та моніторинг візуалізованого вмісту. Однак правила щодо часових обмежень різняться: батьки, які обмежують дітей у використанні цифрових пристроїв у будні дні, вранці або перед сном, обмежують час (від 15, 20, 30 хвилин до однієї або двох годин в день), хоча у вихідні вони дозволяють більше годин проводити за цими пристроями. Сприйняття

батьками технологій пояснює цей діапазон обмежень: чим краще сприйняття, тим більше часу діти можуть використовувати технології.

Більшість батьків розуміють, що деякий зміст в Інтернеті може не відповідати віку дітей, тому вони стежать за вмістом телебачення та на мобільних пристроях. Якщо діти переглядають невідповідні програми по телевізору, батьки просять їх змінити і подивитися щось (бажано) навчальне. Те саме відбувається з додатками: якщо батьки вважають, що їх вміст є невідповідним (зазвичай насильницьким), вони видаляють їх із пристроїв.

Цікаво було зазначити, що деякі авторитетні батьки повідомляють про себе як про людей, які інтенсивно використовують технології, але не приділяють увагу батьківському стилю посередництва, яке вони проводять. Інші інтенсивно використовують технології поза домом та контролюють їх використання, навіть коли вони не в сім'ї, тому вони можуть бути послідовними з правилами їхніх дітей. Ці авторитетні батьки розуміють позитивні та негативні сприйняття технологій. Хоча вони вважають їх актуальними для розвитку своїх дітей, корисними для освітньої діяльності і стимулюючими критичне мислення, вони також говорять, що важливо заохочувати і до інших видів діяльності, особливо на свіжому повітрі (наприклад, ходити в ліс або на пляж).

Поряд із авторитетним стилем, маємо вседозволений стиль. На цей стиль впливають позитивні уявлення батьків про використання технологій своїми дітьми. Батьки є активними користувачами, і вони вважають, що їх діти не перевищують надмірне використання технологій. Діти можуть використовувати пристрої, коли їм подобається.

Найбільшу стурбованість викликає батьківський стиль *laissez-faire*. Більшість родин, які керуються цим батьківським стилем, мають низький економічний статус або мало приділяють уваги догляду за дітьми, які інтенсивно використовують технології. Батьки не переймаються

питанням якими пристроями і скільки часу користуватися діти і не контролюють цей процес.

Діти використовують їх коли завгодно, буквально поки акумулятор працює. Батьки не знають про потенціал цих технологій та можливі ризики, а також про діяльність, яку діти виконують на пристроях і вони, як правило, використовують пристрої як ефективні «Няні», які розважають дітей, поки батьки зайняті домашніми справами або роботою.

Деякі батьки прагнуть супроводжувати своїх дітей, коли вони користуються Інтернетом, боячись того, що діти отримають доступ до невідповідного змісту, спрямовуючи їх до інших видів діяльності, які не стосуються електроніки, наприклад, на вулиці – гра в саду або заняття спортом.

Протистояння особливостям сім'ї у відповідний стиль батьківського посередництва свідчить про те, що освіта батьків має значення. Менше освічені батьки, як правило, надають меншу підтримку у навчанні використання цифрових технологій, а також менший контроль. Менш кваліфіковані у користуванні цифрових медіа, беруть неактивну участь у посередництві в Інтернеті своїх дітей щодо використання, встановлення суперечливих правил для регулювання використання та частіше використовують технічні обмеження.

Цей аналіз заснований на стилі батьків; теорія показує, що батьківське посередництво і баланс між посередництвом стратегії відрізняються у різних родинах і залежить від численних факторів (рис. 1.3). Дослідження дозволило провести міжнародний аналіз, що говорить про важливість соціальних та культурних норм суспільства, в якому живуть батьки, і є фактором впливу батьківського посередництва[23].

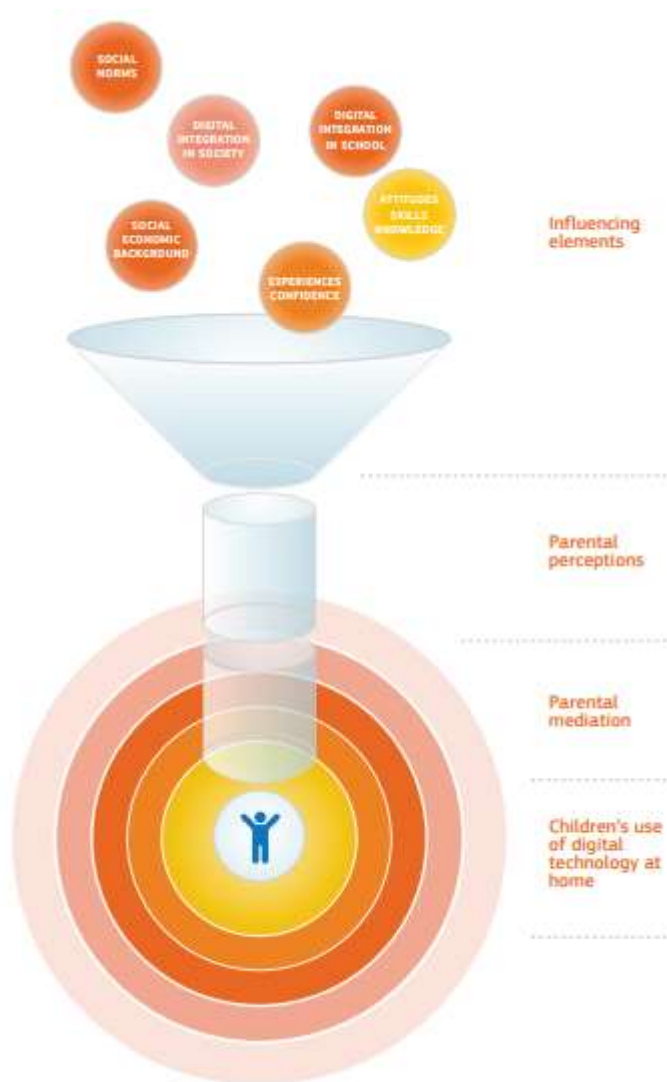

Рис.1.3.- Елементи батьківського сприйняття щодо цифрових технологій (є ключовим для батьківських медіа-стратегій, а отже, і для використання дітьми цифрових технологій в домашньому контексті).

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ, ЗАСОБИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ДОШКІЛЬНИКІВ

2.1. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації дітей

Вплив комп'ютера на дітей дуже благотворний і може допомогти в розвитку певних навиків. Наприклад, психологи відзначають, що робота з комп'ютером розвиває увагу, логічне та абстрактне мислення. Добре впливає комп'ютер і на творчі здібності дітей, а вміння користуватися Інтернетом, може стати хорошою школою спілкування і навичок з пошуку та відбору інформації. Використання комп'ютерних технологій дозволяє підвищити зацікавленість дітей, а також поліпшити якість сприйняття матеріалу.

Основною метою використання комп'ютера в дошкільній установі слід вважати всебічний розвиток дитини, підготовку її до життя й діяльності в «комп'ютерній дійсності», тобто формування у неї позитивного емоційного ставлення до комп'ютера, сприйняття його як помічника в різних видах діяльності, розуміння його призначення й можливостей для досягнення поставленої мети. Адаптація до комп'ютерного світу не тільки полегшить дитині входження в доросле життя, але й буде сприяти ефективності навчання за допомогою комп'ютера й використання його в ігровій діяльності.

Інтерес до комп'ютера у дітей старшого дошкільного віку проявляється в стійкому позитивному ставленні до нього, у бажанні і прагненні діяти з ним, у перевазі цього виду діяльності іншим видам. Розвиток дітей в умовах взаємодії з комп'ютером ґрунтується на створенні в них відповідних мотиваційних установок, на зміні (при необхідності) характеру і обсягу завдань, на забезпеченні активності в роботі з комп'ютером, в ході якої діти поступово стають суб'єктами

діяльності. А все це веде до усвідомлення дитиною своїх можливостей, свого зростання, збільшення самостійності в спілкуванні з комп'ютером і, як наслідок – до вирішення основного завдання – розвитку особистості, адаптованої до «комп'ютерної діяльності».

Дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених свідчать, що використання комп'ютера в дошкільному віці можливе і необхідне, воно сприяє підвищенню інтересу до навчання, його ефективності, розвиває дитину всебічно.

Водночас, існують альтернативні думки щодо використання комп'ютера в дошкільному віці. Учені стверджують про шкоду, якої завдає комп'ютер інтелекту дитини, оскільки в основі комп'ютерних ігор закладено моторні реакції, а не свідомо психічна діяльність. У маленьких комп'ютерних гравців, на відміну від тих, хто малює, ліпить, моделює з натуральних предметів значно гірше розвиваються лобові частини мозку, які регулюють самоконтроль, удосконалюють пам'ять, сприяють накопиченню знань, тобто відповідають за інтелектуальний розвиток. Попри все, слід враховувати, що комп'ютер шкодить фізичному розвитку дитини, оскільки є джерелом електромагнітних коливань

У процесі засвоєння й використання комп'ютера в психіці дітей дошкільного віку виникає низка змін як позитивного, так і негативного характеру. Серед них найбільш істотними для дітей дошкільного віку є адинамія, порушення спілкування, формалізація знань.

Крім цих загальних наслідків є й один специфічний. Як зазначається в дослідженнях інформаційно-психологічної безпеки, за умови доступу в глобальну комп'ютерну мережу Інтернет у користувачів подекуди виникає, так званий синдром, Інтернет-залежності, що виражається насамперед в абсолютній «поглиненості» інформаційним, комунікативним, ігровим видами діяльності в Мережі Інтернет.

У той же час, із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативних технологій, посилюється навантаження на організм дитини і породжує гостроту проблем здоров'язбереження.

Під час тривалого перебування за комп'ютером, підрастаюче покоління піддається таким головним факторам ризику, як:

- втома очей від мерехтіння зображення на екрані;
- тривала статична робоча поза користувача;
- психологічна втома від невідповідного оформлення та освітлення приміщення;
- термін перебування користувача за комп'ютером;
- втома через неправильне ергономічне оформлення та психологічний вміст програмного забезпечення;
- стреси, що виникають через застосування комп'ютерів;
- у взаєминах з людьми, що їх оточують, іншими поглядами на світ в цілому.

Треба зауважити, що повноцінній соціалізації особистості дитини-дошкільника загрожує саме надмірне захоплення комп'ютерними технологіями, незалежно від того, чи є вже залежність, чи її немає. Тому можливі небажані наслідки взаємодії дітей з комп'ютерними технологіями слід враховувати з самого початку їх знайомства з ними. Проте відгороджувати дітей від цих технологій – це неприпустима помилка, оскільки вони є частиною майбутнього. По – перше, це загальмує освіту, по – друге, знизить соціальний статус, призведе до втрати особистісного «Я» серед ровесників.

Дорослих дуже хвилює вплив комп'ютера на здоров'я дітей. Чи безпечний він? Що повинен зробити вихователь для забезпечення безпечного співробітництва дитини з комп'ютером? Існують методи здоров'язбереження застосовувані на заняттях з комп'ютером.

В першу чергу це умови роботи. Дуже важливо дотримуватися температурного режиму, грамотно оформити кабінет, підібрати зручні

меблі. Загальновідомо, що високочастотне випромінювання комп'ютера негативно впливає на здоров'я людей і особливо на здоров'я дітей. Тому в цілях заощадження здоров'я дітей в навчальних закладах жорстко регламентується режим використання комп'ютерів. Справа в тому, що недовге перебування за комп'ютером поліпшує концентрацію уваги, а надмірне – погіршує.

Існують санітарні правила і норми, за якими дітям різних вікових груп дозволяється сидіти за монітором певний час.

Враховуючи те, що комп'ютер є досить потужним засобом в організації розвитку дітей, необхідно пам'ятати, що його використання в навчально-виховних цілях у дошкільних навчальних закладах вимагає дотримання вимог щодо організації як самих занять, так і всього режиму в цілому. Інститутом вікової фізіології впродовж 6 років проводились дослідження проблеми безпечного спілкування дошкільників з комп'ютером. Зроблено узагальнення і сформульовано висновки:

- заняття з комп'ютером в дошкільному навчальному закладі проводяться з дітьми старше 5 років;

- максимальна одноразова тривалість роботи на комп'ютері складає:

 - для дітей 6 років I-II групи здоров'я 15 хвилин на день;*

 - для дітей III групи здоров'я – 10 хвилин на день;*

 - для дітей 5 років I-II групи здоров'я – 10 хвилин на день;*

 - для дітей 5 років III групи здоров'я – 7 хвилин на день;*

 - для дітей 5 – 6 років, що відносяться до групи ризику по зору – відповідно 10 і 7 хвилин на день;*

- заняття дітей з комп'ютером організовуються 2 рази на тиждень.

Максимальна кратність роботи впродовж тижня для дітей 5 і 6 років – 3 рази;

- дні тижня, в які можна працювати з комп'ютером: вівторок, середа, четвер – оптимальні, понеділок – можливо, п'ятниця – недопустимо;

- рекомендований час дня для занять: перша половина дня – оптимальний, друга половина дня – допустимо;

- місце роботи з комп'ютером в 30-хвилинному розвивальному занятті – середина заняття, між ввідною (підготовчою) і заключною частинами;

- стиль поведінки педагога: небажане емоційне збудження дітей

- під час роботи дітей дошкільного віку обов'язковою є профілактика загальної втоми і зорового втомлення. Гімнастику для очей, тривалістю 1,5 - хвилини потрібно проводити зразу ж після роботи на комп'ютері;

- після кожного заняття приміщення провітрюється.

Як зазначалося вище, для організації занять дошкільнят з комп'ютером, крім комп'ютерної зали має бути зала релаксації.

Основні правила перебування за комп'ютером не тільки постійно повідомляються дітям, але й можуть бути візуалізовані за допомогою плакатів чи малюнків (рис.2.1).

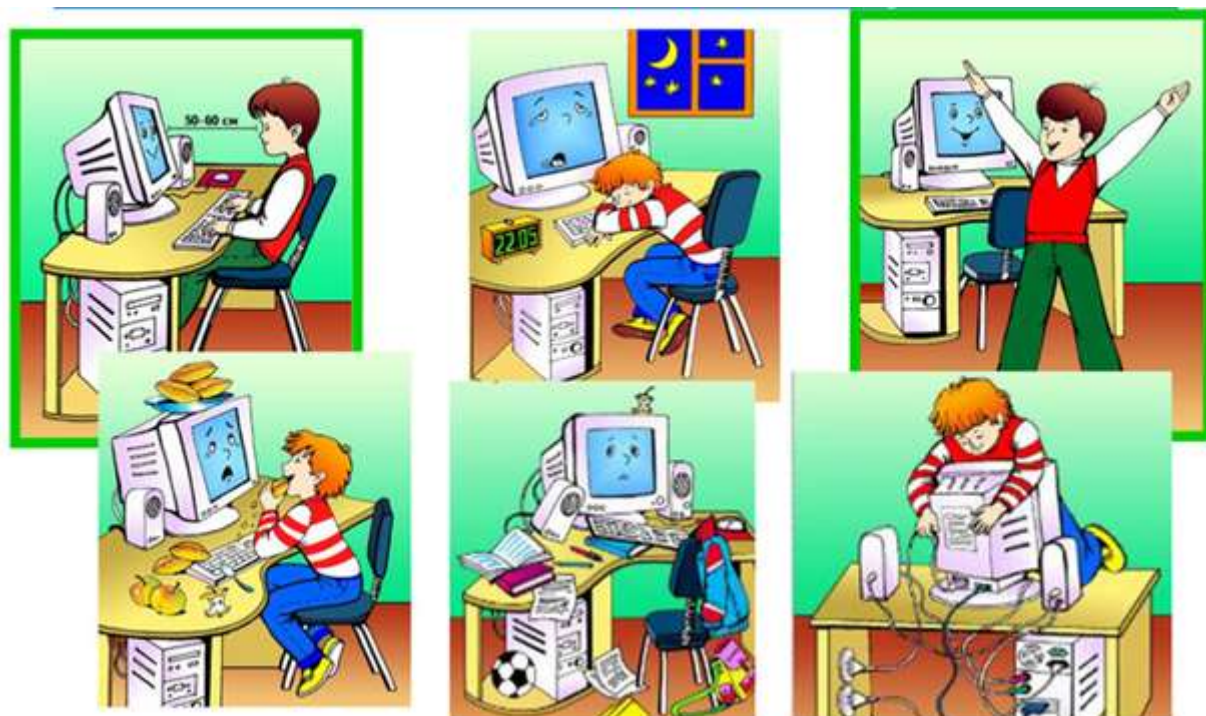

Рис.2.1.-Правила безпечної роботи за комп'ютером

Діти проводять біагато часу біля екранів. Прагнучи допомогти сім'ям стримувати використання гаджетів дітьми, такі групи, як Американська академія педіатрії (ААП) та Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), опублікували рекомендації щодо обмеження екрану, але реальність полягає в тому, що насправді не існує магічного «просто правильно». Найважливіше – це якість дитячих засобів масової інформації, і те, як вони вписуються в спосіб життя родини та як батьки залучають до цього своїх дітей.

Ідея екранного часу як одновимірної діяльності змінюється. Комп'ютери, планшети та смартфони – це багатоцільові пристрої, які можна використовувати в багатьох вимірах. Незважаючи на це, Всесвітня організація охорони здоров'я дотримується конкретних санітарно-гігієнічних вимог щодо екранного часу. Так виділяють чотири основні категорії екранного часу.

- Пасивне споживання: перегляд телевізора, читання та прослуховування музики.
- Інтерактивне споживання: комп'ютерні ігри та перегляд Інтернету.
- Спілкування: відеочати та використання соціальних медіа.
- Створення змісту: використання пристроїв для створення цифрового мистецтва чи музики.

Зрозуміло, що між цими видами діяльності є велика різниця. Але цінним для загального здорового розвитку дітей важливо збалансувати їхнє життя з досвідом, знайденим поза екранами. Наведемо поради Всесвітньої організації здоров'я.

- *Зверніть увагу на те, як ваші діти діють під час та після перегляду телевізора, гри у відеоігри чи спілкування в Інтернеті. Якщо вони використовують якісні, вікові носії інформації; їх поведінка позитивна; а їхні екранні дії врівноважені діями без екрана, турбуватися не потрібно.*

- *Якщо ви стурбовані масовим використанням засобів масової інформації, подумайте про створення розкладу, який відповідає вашій*

родині. Це може включати щотижневі обмеження часу екрана, обмеження на типи екранів, які діти можуть використовувати, та вказівки щодо видів діяльності, яку вони можуть робити, або програм, які вони можуть переглядати. Не забудьте залучити своїх дітей до відео, які навчають медіаграмотності та саморегуляції, і використовуйте це як можливість дізнатися, що їм подобається переглядати, представити нові шоу та програми для них, щоб спробувати, або запланувати сімейний фільм на ніч.

Вказівки ААП, опубліковані в жовтні 2016 року, передбачають деякий час екрану для дітей молодших 2 років та підкреслюють залучення батьків до всіх дітей. Коротко:

- Уникайте використання медійних екранів, крім відеочатів, для дітей молодше 18 місяців.
- Якщо ви вирішите представити засоби масової інформації дітям 18-24 місяців, знайдіть якісний програмний продукт та спільний перегляд та спільну програму.
- Обмежте використання екрану до 1 години на день високоякісних програм для дітей віком від 2 до 5 років.
- Створіть сімейний медіа-план із послідовними правилами та застосуйте їх для дітей старшого віку.

Реальність полягає в тому, що більшість сімей проходять через періоди важких та легких засобів масової інформації, але, поки існує баланс, діти усвідомлюють правила і в подальшому їх дотримуються.

Раннє дитинство

Скільки часу біля екрану дійсно нормально для дітей до 2 років?

Деякі батьки стурбовані тим, що зацікавлення дітьми телевізором або екраном може бути шкідливим. Йдеться про сильне опромінення екранних засобів масової інформації – наприклад, постійний фоновий телевізор, пристрої в спальні та використання засобів масової інформації

як няні, які можуть негативно впливати на когнітивний, фізичний та емоційний розвиток немовлят та малюків.

Вибір високоякісних медіа, спільний перегляд, спільна гра та використання медіа як засобу для зміцнення ваших стосунків із дітьми – це абсолютно добре. Найголовніше – те, що час, проведений за екранами, не замінює часу, проведеного вихователем.

Згідно з новими рекомендаціями Американської академії педіатрії (ААП), батьки можуть спокійно впроваджувати цифрові носії для дітей у 18 місяців. Діяльність по зміцненню відносин, наприклад відеочатів з родичами, може бути запроваджена вже через 16 місяців. Ось кілька ідей щодо обміну медіа з дітьми до 2 років у невеликих кількостях (скажімо, 15 або 30 хвилин).

- Досліджуйте нові слова, ідеї, звуки та зображення в Інтернеті.
- Покажіть дітям фотографії себе та назвіть частини їх обличчя.
- Прокрутіть усі свої фотографії, назвіть людей і поговоріть про них.
- Відеочат із близькими родичами.

2.2. Співпраця з батьками як основа формування цифрового громадянства дітей

Хоча кількість часу, який діти проводять на екранах, є важливим, дослідження показують, що перегляд телевізора та фільмів з дітьми, відомий також як «спільний перегляд», має ряд позитивних ефектів. Він може підтримувати навички ранньої грамотності, підвищувати співпереживання та навіть допомагати управляти агресією після впливу насильницьких засобів масової інформації. Однак, важливо те як ви взаємодієте. Проведені дослідження засвідчили, що ті діти, чиї батьки

попросили їх називати літери та цифри під час спеціальних дитячих розвивальних відео, впоралися краще, ніж коли батьки займалися промовлянням.

Спільний перегляд подібний до того, як багато батьків ставляться до читання дітям. Особливо це стосується дошкільнят. У дослідженні батьків, які застосували техніку якісного читання до перегляду відео, діти показали вищі результати щодо розуміння та словникового запасу, ніж діти, батьки яких не використовували ці методи.

Наведемо деякі поради для спільного перегляду з маленькими дітьми:

- **Зосередьте їх увагу.** Допоможіть дітям підібрати деталі історії, словесно вказавши конкретні частини того, що ви переглядаєте, будь то дивне нове слово, заплутана частина чи просто цікава деталь. Скажіть: «Подивіться на його блискучі нові черевики!»

- **Заохочуйте їх думати про порядок подій.** Це допомагає дітям думати про послідовність, причину та наслідки. Або після перегляду шоу, або перед переглядом чогось, що вони бачили раніше, скажіть: «Чи можете ви пригадати, що сталося після того, як собака заспокоїлася?» Ви також можете призупинити показ і запропонувати: «Розкажи мені, що зараз відбувається».

- **Посилити їх розуміння.** Запитайте, «хто, що, коли, чому, де, і як», щоб змусити своїх дітей використовувати нові слова та продумати побачене. Скажіть: «Хто це? Де вони живуть? Чому вони роблять те, що роблять?»

- **Зробіть це відносним.** Попросіть дітей пов'язати побачене з власним життям. Наприклад, «Вони сердяться. Що ти робив останній раз, коли був сердитий?» Це допомагає дітям навчитися виражати себе, справлятися з почуттями та краще розуміти інших.

- **Розкрийте, що кажуть діти.** Перефразуйте інформацію з шоу або розповідей, які ваші діти казали, перекажіть деталі з власного життя

або додайте нову інформацію. Це всі способи вдосконалення навичок розмови, навчання дітей про світ та зміцнення зв'язку. Скажіть: «Гучні шуми лякали Тигра. Мені також не подобаються гучні шуми. Як ви себе відчуваєте, коли чуєте гучні шуми?»

- Діти люблять говорити про ЗМІ багато. Скористайтеся цим, оскільки це відкриє всілякі можливості дізнатися про те, що цікавить ваших дітей, важливі для них речі та навіть те, що відбувається в їхньому житті. Ви можете бути здивовані тим, куди ведуть ваші розмови.

Батьківський контроль

Навіть якщо ви говорили зі своїми дітьми про обмеження часу на екрані та відповідальну поведінку в Інтернеті, все одно дуже важко керувати тим, що вони роблять, коли вас там немає (і навіть коли ви є). Батьківський контроль може підтримати вас у ваших зусиллях, щоб зберегти Інтернет-досвід ваших дітей безпечним, веселим та продуктивним.

З'ясування того, який батьківський контроль найкращий, повністю ґрунтується на потребах вашої родини. Деякі сім'ї можуть скористатися простими, безкоштовними налаштуваннями браузера, щоб відфільтрувати невідповідний вміст. Деяким сім'ям потрібна допомога в обмеженні часу на екрані. Деякі люди спокійні, коли перевіряють пристрої своїх дітей.

Блокуйте веб-сайти. Якщо ви хочете обмежити пошук дітей, найкращим варіантом є включення безпечного пошуку Google у будь-якому веб-переглядачі чи браузері, якими ви користуєтесь. Спочатку потрібно переконатися, що ваші веб-переглядачі використовують Google як пошукову систему, а потім потрібно увімкнути Безпечний пошук. Це хороша обережність, яку потрібно вжити, як тільки ваші діти почнуть працювати в Інтернеті, і ви хочете, щоб вони випадково не натрапили на щось примхливе.

Блокуйте веб-сайти та фільтруйте зміст. Якщо ви хочете заборонити доступ до певних веб-сайтів і обмежити вплив малюка на невідповідний вміст, наприклад, зрілі ігри, ви можете використовувати батьківський контроль, вбудований в операційну систему вашого пристрою. Кожна основна операційна система –Microsoft Windows, Mac OS Apple – пропонує налаштування, щоб діти не мали доступу до речей, які ви не хочете, щоб вони бачили. Щоб отримати переваги, потрібно використовувати найновішу версію операційної системи, і кожен користувач повинен увійти під своїм профілем. Налаштування застосовуються у всьому світі для всього доступу до комп'ютера. Кожен працює по-різному і має свої плюси і мінуси. Це найкраще рішення, якщо ваші діти в основному використовують домашній пристрій.

Слідкуйте за телефоном. Щоб зберігати вкладки на телефоні найкраще скористатися відповідними додатками який відстежує текстові повідомлення, соціальні мережі, електронні листи та інші мобільні функції.

Відстежуйте місцезнаходження малюка. Ви можете використовувати GPS-трекери, щоб бути в курсі місця перебування вашої дитини.

Керуйте всіма пристроями в мережі, обмежуйте час екрану, фільтруйте вміст, вимикайте Wi-Fi. Існують як апаратні, так і програмні рішення для управління домашньою мережею та домашнім Wi-Fi. Щоб назвати кілька популярних: OpenDNS – це завантаження, яке працює з вашим існуючим маршрутизатором (пристроєм, який приносить Інтернет у ваш будинок) для фільтрування вмісту в Інтернеті. Circle Home Plus – це пристрій і послуга підписки, яка поєднується з вашим існуючим маршрутизатором і дозволяє вам призупиняти доступ до Інтернету, створювати часові обмеження та додавати фільтри вмісту на всі пристрої домашньої мережі (включаючи пристрої Wi-Fi), а також керувати телефонами та планшетами поза домом. Деякі постачальники послуг

Інтернету, такі як Comcast та Verizon, пропонують функції батьківського контролю, які застосовуються і до всіх пристроїв у мережі. Мережеві рішення можуть працювати для сімей з дітьми різного віку.

Як встановити правила екрана, що дотримуються.

Що стосується часу екрану, у кожної родини буде різна кількість часу, яку вони вважають «достатньою». Що важливо – це подумати, створити обмеження для віку (із вбудованою гнучкістю для особливих обставин), зробити вибір засобів масової інформації, які вам подобаються, та моделювати відповідальні обмеження екрану для своїх дітей. Спробуйте скористатися цими вказівками щодо віку, щоб створити правила екрана, які дотримуються.

Є велика кількість чудових телепередач, додатків, ігор та веб-сайтів, орієнтованих на дошкільний вік. Але занадто багато часу, проведеного перед екраном, може заважати діям, необхідним для росту мозку та тіла.

Ідіть до якості та відповідності віку. Не все для дошкільнят повинно бути так званим «збудником мозку», використовуйте засоби, які допомагають дошкільнятам працювати над навичками розвитку, такими як обмін, співпраця та емоційний інтелект.

Посидьте з ними та насолоджуйтесь процесом відкриття. Завжди знайдуться моменти, коли вам потрібно покластися на телевизор або додаток, щоб відволікти увагу дошкільника, поки ви щось зробите. Але наскільки ви можете, насолоджуйтесь медіа разом. Маленькі руки і мізки, що розвиваються, справді виграють від вашої компанії (і керівництва!).

Почніть встановлювати обмеження, коли дитина ще мала. Звички вкорінюються рано, тому постарайтеся встановити чіткі правила екранного часу, коли ваші діти маленькі. Для ігор, додатків та веб-сайтів може знадобитися встановити таймер. Для телебачення просто скажіть «одне шоу».

Проблема комп'ютерної залежності має велике значення для формування цифрової компетентності дітей. Але О.Саган вважає

доцільним висвітлення цієї проблеми для розуміння дорослими важливості організації відповідних профілактичних освітньо-виховних заходів для дітей та роботи з їх батьками. Комп'ютерна залежність — це різновид аддиктології (англ. addiction — залежність, лат. logos — наука, вчення) — науки про аддиктивну (залежну) поведінку[14]. Аддиктологія вивчає причини виникнення аддикцій, механізми їх розвитку, психологічні та клінічні ознаки, симптоми, динаміку, способи корекції і терапії. Аддиктивна поведінка є різновидом девіантної поведінки, проявом якої є відмежування людини від реального світу через зміни психічного стану[13].

Психологи, які практикують у галузі аддиктології, стверджують, що комп'ютерну залежність, як і будь-яку іншу залежність, лікують «поступовим зниженням доз та зміною інтересів». Із метою профілактики обов'язковими мають стати різні види діяльності, не пов'язані з комп'ютером.

Наприклад, заняття спортом, танцями, музикою тощо;

відвідування гуртків;

догляд за домашніми тваринами;

домашні обов'язки (хатні або на ділянці);

участь у дитячих іграх тощо[13].

ВИСНОВКИ

Аналіз нормативних документів, рекомендацій щодо цифровізації суспільства дозволив нам визначити цифрові компетенції як «сукупність знань, здібностей, особливостей характеру і поведінки, які необхідні для того щоб людина могла використовувати ІКТ та цифрові технології для досягнення цілей у своєму особистому або професійному житті».

Розуміння того, як люди взаємодіють з цифровими технологіями, є викликом для вчених, вчителів, політиків, батьків. По-перше, цифрового споживача та громадянина потрібно захистити від зловмисної реклами, відстеження в режимі онлайн, компаній, що їх обманюють, щоб вони розкривали більше про свою особисту інформацію, ніж вони хотіли б. По-друге, розуміння поведінки в Інтернеті призводить до кращого забезпечення цифрові державні послуги (наприклад, електронне здоров'я, електронне навчання та електронне урядування). І нарешті, цифрові продукти можуть використовуватися новими способами просування поведінки, що є в інтересах суспільства, наприклад, здорового способу життя чи екологічно чистих звичок. І формування цифрових компетентностей з раннього віку стає першочерговим завданням суспільства і держави.

Зміна моделей поведінки відбувається з раннього дитинства. За результатами міжнародного проекту EU Kids Online, в Європі 80-90% дітей віком від 3 –х до 9-ти років використовують інтернет. Кожна друга трирічна дитина користується планшетом або смартфоном. Приблизно половина дітей віком 2-6 років зареєстрована у дитячих соціальних мережах.

Для маленьких дітей цифрові технології корисні для чотирьох основних цілей: *Дозвілля та розваги; Інформація та навчання; Творення; Комунікація.*

По всій Європі маленькі діти навчаються взаємодіяти з цифровими технологіями та будувати свої цифрові навички та компетенції переважно в домашньому контексті, під впливом:

- 1) цифрових пристроїв, до яких вони мають доступ;
- 2) власних інтересів та потреб;
- 3) рівня та типології підтримки та залучення, які вони можуть отримати від них батьків.

Вплив комп'ютера на дітей дуже благотворний і може допомогти в розвитку певних навиків. Наприклад, психологи відзначають, що робота з комп'ютером розвиває увагу, логічне та абстрактне мислення. Добре впливає комп'ютер і на творчі здібності дітей, а вміння користуватися Інтернетом, може стати хорошою школою спілкування і навичок з пошуку та відбору інформації. Використання комп'ютерних технологій дозволяє підвищити зацікавленість дітей, а також поліпшити якість сприйняття матеріалу. У той же час, із застосуванням сучасних інформаційно-комунікативні технологій, посилюється навантаження на організм дитини і породжує гостроту проблем здоров'язбереження.

Існують санітарні правила і норми, за якими дітям різних вікових груп дозволяється сидіти за монітором певний час. Наприклад, для старших дошкільників – 10 хвилин безперервної роботи. З метою формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку їм необхідно розповідати про небезпеки, які можуть виникнути при необмеженому використанні комп'ютера.

Результати нашого дослідження свідчать про необхідність співпраці родин, закладів освіти, державних інституцій для створення освітнього середовища, яке дозволить формувати цифрові компетентності дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Digital Transformation Initiative (DTI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/digital-transformation> 2
2. Виклики і ризики // Безпековий огляд ЦДАКР № 4 (91). – Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cacds.org.ua
3. The Fourth Industrial Revolution is here – are you ready? Deloitte Review, issue 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www2.deloitte.com/insights/us/en/deloittereview/issue-22/industry-4-0-technology-manufacturing>
4. Східне Партнерство – Концентруючись на ключових пріоритетах та конкретних досягненнях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eap-csf.org.ua/wpcontent/uploads/2017/02/PDF1_Ukr.pdf
5. Future Work Skills 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uqpn.uq.edu.au/files/203/LIBBY%20MARSHALL%20future_work_skills_2020_full_research_report_final_1.pdf 4
6. Доклад о человеческом развитии 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/annual-reports/human-developmentreport-2016.html>
7. A Ferrari, 2013, Рамка для розвитку та розуміння цифрової компетентності в Європі (European Union, Luxembourg).
8. The Digital Competence Framework 2.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>; Digital Education Policies in Europe and Beyond [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC109311/jrc109311_digedu_pol_2017-12_final.pdf

9. Europass – інструмент для оцінювання цифрової компетентності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>
10. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/stru>
11. Проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн СхП. Аналітичний звіт. Ел.ресурс.-Режим доступу:<https://cid.center/wp-content/uploads/2019/02/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%A1%D1%85%D0%9F.pdf>
12. Открытый урок. Сайт последователей социо-игровой педагогики: авторский коллектив под руководством В.М.Букатова и С.В.Фриги. Ел.ресурс.-Режим доступу: <http://www.openlesson.ru/>
13. Саган О.В.Методика навчання інформатики в початкових класах/О.В.Саган.-Інформатика в школі.-Вип.8(104).- Х.:Основа, 2017.-112с.
14. Словник іншомовних слів / За ред. О.С.Мельничука: 2-е видання, випр. і доп. – Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985 – 966 с.
15. Соболевский В.В. Азбука здоровья: правила эксплуатации организма / В.В.Соболевский. – Днепропетровск: Монолит, 2003. – 95 с.
16. Ушинский К.Д. Избр. пед. соч.: В 11 т. - М.: Просвещение, 1953. - Т.1. - С.18-24.
17. Церковний А. Аспекти формування Інтернет-залежності // Соціальна психологія. - 2004. - № 5 (7). – С.149-154.

- 18.Цілі сталого розвитку для дітей України. НАЦІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ. Ел.ресурс.-Режим доступу: [SDGsForChildren_Ukraine_ukr.pdf](#)
- 19.Цифрова освіта .Курс цифрових навичок для вчителів та батьків. Ел.ресурс.-Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/7564-kurs-cifrovih-navichok-dlya-vchitelv-ta-batkv.html>
- 20.Цифрова освіта: 8 навичок, які дитині необхідно мати в цифрову епоху. Ел.ресурс.-Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/8-navychok-yaki-dytyni-neobhidno-maty-v-cyfrovu-epohu/>
- 21.Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу: аналіт. зап. / [В.С.Куйбіда, О.М.Петроє, Л.І.Федулова, Г.О.Андрощук]. – Київ : НАДУ, 2019. – 28 с.
22. Чайнова Л.Д., Горвиц Ю.М. Компьютеры для детей: психологические проблемы безопасности и комфорта. // Психологический журнал. – 1994. – №4. – С.63-65.
23. Чайнова л.д. Компьютерные игры в дошкольном образовании // Техническая эстетика. – 1992. – №1. – С.19-21.
- 24.Чотири батьківських стилі - який стиль ви використовуєте? Ел.ресурс.-Режим доступу: <https://www.parentingathome.com/2019/03/25/four-parenting-styles-which-style-you-use/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Конфіденційність та безпека Інтернету

Якщо ви вірите всьому, що чуєте про дітей в Інтернеті, ви можете подумати, що навколо кожного кібер-куточка є педофіли та кібербулі. Так, там є погані речі. Але правда полягає в тому, що і хорошого є багато, і деякі експерти сперечаються проти «технопанічного мислення», яке турбує батьків. Суть полягає в тому, що ми не можемо захистити своїх дітей, якщо ми не знаємо фактів. Ось п'ять найпопулярніших міфів про безпеку Інтернету – і правди, які можуть звільнити ваші турботи.

Міф: Соціальні медіа перетворюють дітей на кібербулі.

Правда: Є багато причин, через які дитина може бути кібержорстокою, а соціальні медіа – це просто зручний спосіб зробити брудну роботу.

Реальність полягає в тому, що діти, які займаються такою поведінкою, зазвичай мають щось інше, що змушує їх діяти. Вони можуть опинитися в кризі – вдома, у школі чи в іншому місці. Вони також можуть бути знущаннями особисто, або у них недостатньо розвинене почуття співпереживання. Усвідомлення кібер-жорстоких обставин – хоча і не виправдовує поведінку – може допомогти батькам та педагогам розпізнати попереджувальні знаки та потенційно втрутитися до того, як воно зайде занадто далеко.

Міф: Навчити дітей не розмовляти з незнайомими людьми – це найкращий спосіб захистити їх в Інтернеті.

Правда: Навчити дітей розпізнавати хижацьку поведінку допоможе їм уникнути небажаних успіхів.

У сучасному світі, де діти віком від 8 років спілкуються з людьми в Інтернеті, їм потрібно знати межу між відповідними та невідповідними розмовами. На дітей часто тиснуть власні друзі, щоб поговорити про секс,

тому вони повинні знати, що це абсолютно нормально сказати одноліткам припинити. Вийдіть за межі «незнайомої небезпеки» і навчіть їх, які питання мають насторожувати (наприклад: «Ти хлопець чи дівчинка?»; «Де ти живеш?»; «У що ти одягнений?»; «Ви хочете мати приватну розмову?»). Також навчіть дітей не ходити в пошуках хвилювань в Інтернеті. Ризикові онлайн-стосунки частіше розвиваються в чатах, коли підлітки охоче шукають або вступають у сексуальну розмову.

Міф: Соціальні медіа відчужують дітей.

Правда: Більшість дітей кажуть, що соціальні мережі зміцнюють їх стосунки.

Більшість дітей хочуть розважатись, спілкуватися ц тому числі в Інтернеті – і, згідно з нашими дослідженнями, саме цим займається більшість. Перевірте ці втішні статистичні дані:

- Більшість підлітків кажуть, що соціальні медіа позитивно впливають на них.
- Соціальні медіа – важливий напрям творчого самовираження.
- Якість онлайн-стосунків дітей має великий вплив на їхнє самопочуття.

А як щодо дітей, які боролися з кібер-знуцанням і використовували Інтернет для такої соціальної справи, як Грета Тунберг? Дедалі більше і більше дітей користуються силою світу в Інтернеті – і породжують кілька міфів на цьому шляху.

Міф: Небезпечно розміщувати фотографії своїх дітей в Інтернеті.

Правда: Якщо ви використовуєте налаштування конфіденційності, обмежте аудиторію і не ідентифікуйте своїх дітей, це можна зробити досить безпечно.

Хоча це правда, що розміщення будь-чого в Інтернеті несе певні ризики, є способи їх обмеження, якщо ви розумні щодо того, як це зробити.

- **Використовуйте налаштування конфіденційності.**

Переконайтесь, що налаштування конфіденційності встановлені, щоб лише найближчі люди у вашій мережі могли переглядати ваші публікації.

- **Обмежте свою аудиторію.** Діліться публікаціями лише з близькими родичами та друзями. Або використовуйте веб-сайти для обміну фотографіями, такі як Google Photos, які потребують входу для перегляду фотографій.

- **Не поспішайте залучати своїх дітей у соціальні мережі.** Дотримуйтесь правил щодо утримання дітей у віці до 13 років від соціальних мереж. Після того, як у ваших дітей буде онлайн-профіль, їх можна помітити на фотографіях, що збільшує їхню присутність в Інтернеті. Якщо ви збираєтеся завантажувати фотографії з ними, не ідентифікуйте їх і не позначайте їх тегами – таким чином фотографія не може бути відстежена.

Міф: Батьківський контроль – це найкращий спосіб контролювати онлайн-діяльність моїх дітей.

Правда: Якщо зосередитись лише на одному способі безпеки Інтернету, ви вводите помилкове почуття безпеки.

Щоб захистити своїх дітей в Інтернеті – і виховувати їх до відповідальних, поважних цифрових громадян – потрібно більше, ніж установка батьківського контролю. Для початку батьківський контроль може бути переможений рішучими дітьми. Вони також часто ловлять занадто багато у своїх фільтрах, роблячи будь-який пошук в Інтернеті марним, і вони встановлюють динаміку «батько проти дитини», яка може викликати негативну реакцію. У будь-якому разі використовуйте батьківський контроль, щоб запобігти впливу невідповідних для віку матеріалів та керувати обмеженнями у часі. Але не думайте, що таким чином діти цілком будуть у вас на гачку. Продовжуйте обговорювати відповідальну, шанобливу поведінку в Інтернеті, встановлюйте правила

та наслідки поведінки, а також навчайте дитину керувати власним використанням.

Додаток Б**ДОВІДКА****про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці**

кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр

спеціальності 012 Дошкільна освіта (заочна форма)

Автор роботи	Аксьонова Д.
Назва роботи	Формування цифрових компетенцій дітей старшого дошкільного віку
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Саган О.В.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу:1002522436
Результати перевірки	Схожість 12,3%

Директорка Наукової бібліотеки
АРУСТАМОВА

Нателла

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Собоць

ДОДАТОК В

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Аксьонова Діана, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

(дата)

(підпис)

Діана Аксьонова
(ім'я, прізвище)